

УДК 343.36(477)

Ю.В. ОРЕЛ, канд. юрид. наук, доц., Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини Вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ІСТОРИЧНИЙ МЕТОД ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРІОДИЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВУ ОХОРОНУ НОРМАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ І УСТАНОВ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Ключові слова: історичний метод, кримінально-правова охорона, пенітенціарна служба України, періодизація, розвиток кримінального законодавства

У період розбудови незалежної, демократичної, правової української держави, формування громадянського суспільства історичне минуле, правова спадщина українського народу відіграє важливу роль. Вирішення актуальних питань, пов'язаних з кримінально-правовою охороною нормальної діяльності органів і установ пенітенціарної служби України, у значній мірі залежить від історичного досвіду, дослідження та засвоєння тих правотворчих процесів та правового матеріалу, які мали місце в Україні в минулому. Вдавання до історії дозволяє глибше і виразніше виявити існуючі проблеми досліджуваного питання.

Повне та всебічне дослідження питання про кримінально-правову охорону нормальної діяльності органів і установ пенітенціарної служби України неможливе, на нашу думку, без вивчення історичних аспектів виникнення та розвитку законодавства з цього питання. Таке вивчення дозволяє глибше зрозуміти зумовленість існування кримінальної відповідальності за ряд злочинів, що посягають на нормальну діяльність органів і установ пенітенціарної служби України, передумови виникнення окремих кримінальних законів,

вплив різних історичних подій на їх виникнення та зміст, а також вплив законодавства інших держав. Аналіз накопиченого історичного досвіду дозволяє переосмислити і використати все краще, передове, що коли-небудь існувало у вітчизняному кримінальному праві по даній проблемі, і головне – дозволяє на основі таких досліджень удосконалювати діючі кримінально-правові норми.

В юридичній літературі проблеми кримінально-правової охорони нормальної діяльності органів і установ пенітенціарної служби України досліджувалися у працях таких вчених, як М.І. Бажанов, І.С. Власов, А.П. Гель, В.І. Горобцов, Т.М. Добровольська, В.І. Єгоров, М.І. Загородников, О.І. Зубков, В.Д. Іванов, В.Е. Квашиш, О.Г. Колб, О.І. Лукашов, К.В. Мазняк, О.С. Міхлін, Д.О. Назаренко, М.О. Огурцов, О.М. Павлухін, Ш.С. Рашковська, О.Л. Ременсон, В.К. Сауляк, О.М. Сокурєнко, В.М. Трубников, І.М. Тяжкова, Ю.К. Шевелєв та ін. Однак у працях цих вчених розглядалися або ж у цілому проблеми кримінальної відповідальності за посягання на правосуддя, або ж відповідальності за окремі види протидії функціонуванню органів і установ пенітенціарної служби України.

Окремі спроби ґрунтовного дослідження проблем кримінальної відповідальності за злочини, що посягають на діяльність установ кримінально-виконавчої системи і кримінально-правового захисту режиму відбування покарання у виправних установах та режиму тримання взятих під варту осіб, в тому числі історичного розвитку законодавства з цього питання, намагалися надати О.В. Бринзанська та О.І. Плужник [1, 2].

Не дивлячись на це, вважаємо, що ступінь розробленості цієї проблематики не може бути визнана достатньою. Проблеми кримінально-правової охорони нормальної діяльності органів і установ пенітенціарної служби України не розкриті належним чином. Питанням періодизації вітчизняного законодавства з цього приводу належна увага не приділялася, окремих наукових праць присвячено не було.

Метою статті є встановлення можливостей використання історичного методу під час ро-

зроблення періодизації історії розвитку законодавства про кримінально-правову охорону нормальної діяльності органів і установ пенітенціарної служби України, визначення обґрунтованого критерію такої періодизації та наведення її відповідних етапів.

Як зазначає Є.С. Назимко, призначення історичного методу полягає у виявленні історичних фактів і на цій основі в такому уявному відтворенні історичного процесу, при якому розкривається логіка його руху. Він припускає вивчення виникнення і розвитку об'єктів дослідження в хронологічній послідовності [3, с.47].

Вітчизняне кримінальне законодавство має тривалу історію, вивчення якої є необхідним для розуміння його сучасного стану і визначення перспектив його подальшого вдосконалення. Тільки на підставі накопиченого досвіду можна будувати сьогоднішній і завтрашній день. Це вислів ще раз підтверджує відому істину про те, що без минулого немає сьогодення і не може бути майбутнього. Вважаємо, що сказане вище повністю відноситься також і до проблеми, що розглядається.

Як зазначають дослідники, вивчення історичного досвіду, визначення етапів становлення, розвитку об'єкта дослідження значно збагачує наукове дослідження, свідчить про достовірність його результатів і висновків, підтверджує наукову об'єктивність та компетентність дослідника [4, с.55].

За справедливим зауваженням Н.Ф. Кузнецової, історично-порівняльний метод пізнання кримінального права є одним з найважливіших методологічних законів. Хто не знає минулого країни, погано орієнтується в сьогоденні і сліпий перед майбутнім [5, с.17]. Він сприяє недопущенню помилок у законотворчій діяльності, висвітлює позитивні моменти в цьому процесі, є певною гарантією позитивного поступу в цьому важливому для держави і суспільства процесі.

Як вказує В.М. Трубников, інколи далеке минуле раптом додає нових барв тому, що бачимо зблизька однобічно [6, с.18].

У свій час Б.М. Кедров справедливо відзначав, що вивчення минулого може і повин-

не служити засобом для того, щоб зрозуміти сьогодення, передбачати майбутнє і на основі цього осмислити розвиток науки, як цілеспрямований історичний процес [7, с.78].

На думку А.Ф. Кістяківського, тільки історія може дати пояснення причин, як сучасного стану кримінального права, так і стану його в попередні періоди [8, с.4].

Підтримуючи зазначену точку зору, М.С. Таганцев вказував, що визначити правильність того або іншого юридичного інституту на сучасному етапі ми можемо тільки простеживши його історичну долю, тобто ті обставини, в силу яких з'явилася та чи інша правова норма, й ті видозміни, яких вона зазнала у своїй еволюції [9, с.21]. Він також відзначав, що завданням позитивного вивчення повинно бути не тільки догматичне з'ясування і виклад основ чинного права, а й критична їх оцінка на підставі даних практик і основ науки, на підставі досвіду інших народів та вітчизняної історії права [10, с.22].

Як слушно зауважив Г.С. Фельдштейн, без вивчення історичного минулого народу неможливо повне розуміння діючого права [11, с.336].

Саме в цьому зв'язку практично жодне сучасне дослідження, що носить комплексний характер, не обходиться без застосування історичного методу, що дозволяє одержати уявлення про основні тенденції розвитку явища. Ось чому, на нашу думку, дослідження питання про кримінально-правову охорону нормальної діяльності органів і установ пенітенціарної служби України, неможливе без його повного та всебічного дослідження в історичному аспекті.

Як слушно вказують вчені, методологічною основою здійснення історично-правового пошуку є періодизація відповідного розвитку, оскільки це дає можливість узагальнити масиви історичних даних, визначити причини виникнення та зміни тенденцій історичного розвитку та врахувати їх при визначенні обґрунтованості та ефективності сучасної форми криміналізації відповідних діянь [12, с.289].

Тому, перш ніж перейти до дослідження генезису злочинів, що посягають на нормаль-

ну діяльність органів і установ пенітенціарної служби України, вважаємо правильним визначити історичні відрізки (періоди) в їх розвитку. При цьому слід наголосити, що в науці, на жаль, не існує єдиного загальноприйнятого підходу до періодизації історії розвитку як українського законодавства взагалі, так і кримінального зокрема. Вважаємо, що це пов'язано з тим, що питання періодизації історії розвитку вітчизняного кримінального законодавства ще не знайшло свого завершеного рішення. Зумовлено це тими змінами, що останніми роками відбуваються в осмисленні минулого, віднайдені у ньому зв'язків та тенденцій, визначенні позитивних та негативних моментів.

При цьому слід погодитись з думкою Є.С. Назимко, який зауважував, що складність проведення історичного дослідження вітчизняного кримінального законодавства зумовлена, насамперед, тим, що історія України є, власне, чередуванням періодів здобуття та втрати державності. А з приходом нової влади завжди виникають нові законодавчі акти, що регулюють ті відносини, які вона вважає головними [3, с.48–49; 13, с.34].

Більш того, як зазначав О.М. Джужа, як не дивно, але факт залишається фактом: ані відповідна галузь національного права, ані система, на яку законодавцем покладена функція виконання покарань, ніколи не мали власної писаної історії [14, с.37].

У цьому контексті слушною є думка В.К. Грищука, який зазначає, що історія української кримінально-правової науки залишається зовсім не вивченою [15, с.8]. М.Й. Коржанський з цього приводу вказував, що історія кримінального законодавства України дуже бідна, її майже немає [16, с.52].

Ця проблема ускладнюється й тим, що, як справедливо зазначив П.Л. Фріс, у вітчизняній юридичній літературі відсутні спеціальні дослідження історії кримінально-правової політики, а отже, й історії вітчизняного кримінального законодавства. Враховуючи, що історія української державності впродовж тривалого часу була зв'язана з російською історією, вчений вважає за необхідне значною

мірою використовувати російську літературу з цієї проблеми [17, с.65].

Слід зазначити, що на сьогодні серед учених немає єдності у розумінні періодизації історії розвитку вітчизняного кримінального законодавства, визначенні її етапів та основних періодів, їх кількості, підстав та критеріїв такої періодизації. І це не дивно, оскільки, як вказує П.Л. Фріс, безліч критеріїв, які можуть бути покладені в основу періодизації, зумовлюють і безліч її варіантів [17, с.65].

Тому, дослідження історії розвитку законодавства про кримінально-правову охорону нормальної діяльності органів і установ пенітенціарної служби України немислимо, на нашу думку, без врахування думок вчених щодо періодів еволюції вітчизняного кримінального законодавства.

У працях учених-юристів зустрічається декілька підходів до періодизації історії кримінального права. Так, О.П. Чебишев-Дмитрієв, виходячи з підходу, що панував в праві протягом тривалого часу щодо класифікації видів джерел права, розрізняв період звичайного права і період законного права, а період з XIV до початку XVII ст. називав перехідним періодом [18, с.94].

М.Ф. Володимирський-Буданов вказував, що історія російського права звичайно поділяється на три періоди: 1) період земський (або князівський) – IX–XIII ст.ст.; 2) період московський (вірніше – двох держав: Московського і Литовського) – XIV–XVII ст.ст.; 3) період імперії – XVIII–XIX ст.ст. У першому панує звичаєве право; у другому – звичай і закон у рівній силі; у третьому – закон [19, с.4]. При цьому М.Ф. Володимирський-Буданов за властивостями покарання поділяв кримінальне право на такі періоди: 1) період кровної помсти і приватних композицій; 2) період застрашливих кримінальних кар, 3) період покарань, заснованих на ставленні, які на його думку співпадають з трьома періодами історії державного права, описаними вище [19, с.294].

Не заперечуючи інших підходів у визначенні періодизації розвитку кримінального права, І.Я. Козаченко виділяє три основних

якісних системоутворюючих етапи. Суть першого етапу полягає в тому, що на початкових стадіях розвитку державності (Стародавня Русь) кримінально-правові форми боротьби зі злочинними проявами існували в рамках звичаїв і традицій, які в силу природної до них звички спочатку не мали потреби в якому-небудь письмовому оформленні. На другому етапі воно втілюється у двох основних, паралельно існуючих системах: у колишніх – неписаних (звичайне кримінальне право) і в писаних нормах. Третій етап, що триває й у цей час, – етап винятково писаного кримінального права, закріпленого в переважній більшості випадків у кодифікованому законодавстві [20, с.17–18]. На думку Н.Ф. Кузнецової, така точка зору оригінальна, але достатньо спірна, оскільки критерієм періодизації послужило писане або неписане право (хоча неписане, як зрозуміло, взагалі до законодавства не має відношення) [5, с.18–19].

Близьку позицію з даного питання займає В.П. Коняхін, який в еволюції кримінального законодавства визначає три етапи: 1) становлення в рамках некодифікованого кримінального законодавства (X–XVIII ст.ст.); 2) структурне відособлення в якості підсистеми кримінального законодавства (1813–1845 рр.); 3) розвиток її структури в системі кодифікованого кримінального законодавства (1845–1996 рр.) [21, с.18].

Більшість сучасних вітчизняних дослідників при вирішенні даного питання звертаються до еволюції державності, в процесі розвитку якої змінювалися не лише поняття, система і цілі кримінального покарання, а й уявлення про злочинне діяння. Зокрема, В.В. Мальцев на цій підставі розрізняє два періоди в історії кримінального законодавства: дожовтневий (дореволюційний) і радянський [22, с. 28].

Цікаву періодизацію пропонує А.В. Наумов, який за критерієм суспільно-економічної формації історію розвитку кримінального законодавства з певною умовністю поділяє на три не рівних за часом періоди 1) кримінальне законодавство дорадянського періоду (до жовтня 1917 р.); 2) радянське со-

ціалістичне кримінальне право; 3) постсоціалістичне кримінальне право (з кінця 1993 р.) [23, с.60–61]. Подібну періодизацію пропонує Б.В. Волженкін [24, с.576].

О.М. Комісаров історію кримінального законодавства умовно поділяє на чотири різновеликих періоди: 1) кримінальне законодавство Стародавньої Русі, 2) кримінальне право централізованої російської держави, 3) кримінальне законодавство радянського періоду, 4) кримінальне право після розпаду СРСР [25, с. 28].

І.С. Аліхаджієва, Т.Г. Даурова і О.А. Ліценбергер розмежовують шість таких періодів: 1) кримінальне право X–XIV ст.ст. (Стародавньої Русі), 2) кримінальне право XV–XVI ст.ст. (період утворення Російської централізованої держави), 3) кримінальне право XVII ст. (період станово-представницької монархії); 4) кримінальне право XVIII ст. (період становлення і розвитку абсолютизму), 5) кримінальне право XIX – початку XX ст. (період розквіту абсолютизму і неоабсолютизма); 6) кримінальне право XX ст. (періоди оформлення конституційної монархії, Радянської держави і сучасний етап) [26, с.5].

На сьогодні і серед українських правників немає єдності щодо історичної періодизації розвитку вітчизняного кримінального права та законодавства. Так, М.Й. Коржанський, розглядаючи історію розвитку кримінального законодавства України, взагалі не виділяє в ній якихось окремих періодів [16, с.52–58].

Застосовуючи як критерії періодизації соціально-політичні характеристики, що визначали незалежність України, можливості прийняття та впровадження в дію національно-правової доктрини, П.Л. Фріс виокремлює такі етапи розвитку кримінально-правової політики (і, відповідно, періодизації кримінального законодавства України): 1) період Київської Русі і феодалної роздробленості (IX – середина XI ст.ст.); 2) період козацької держави (середина XVII ст. – середина XVIII ст. – від Богдана Хмельницького до Кирила Розумовського); 3) період творення Української незалежної держави (1917–1921 рр.); 4) період Української РСР (1917–1991 рр.); 5) період

незалежної України до ухвалення Кримінального кодексу 2001 року (1991–2001 рр.); б) сучасний період – після прийняття 05.04.2001 р. першого національного Кримінального кодексу [17, с.67–68].

В.П. Козирева виділяє п'ять основних періодів розвитку кримінального законодавства про покарання майнового характеру а) перший – від Руської Правди XI століття до Литовських статутів – перша половина XVI століття; б) другий – друга половина XVI століття – середина XIX століття; в) третій – друга половина XIX століття – жовтень 1917 р.; г) четвертий – радянський період – кінець XX століття; д) п'ятий – початок XXI століття [27, с.9].

В.В. Кузнецов та М.В. Сийплові за критерієм чинності основних правових джерел пропонують наступну періодизацію національного кримінального права та законодавства: 1) період Руської Правди (1017–1054 рр.); 2) період церковного права (Статут князя Ярослава про церковні суди (коротка та розширена редакції), Смоленська статутна грамота, Новгородський статут великого князя Всеволода про церковні суди, людей та міри торгіві, тощо); 3) період Судебника 1497 р.; 4) період статутів Великого князівства Литовського у трьох редакціях (1529 р., 1566 р., 1588 р.); 5) період Соборного Уложення 1649 р.; 6) період писаного та звичаєвого кримінального права козацької держави 1648–1654 рр.; 7) період Військового Артикулу 1715 р.; 8) період «Прав, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. (проект); 9) період «Наказу комісії про складення проекту нового уложення» Катерини II 1767 р. (проект); 10) період «Уставу благочиния, или полицейского» 1782 р.; 11) період Зводу законів 1832 р. (Уголовне уложення); 12) період Уложення про покарання уголовні та виправні 1845 р.; 13) період Статуту про покарання, що накладаються мировими судьями 1864 р.; 14) період Уложення про покарання уголовні та виправні 1885 р.; 15) період Уголовного Уложення 1903 р.; 16) період КК УСРР 1922 р.; 17) період КК УСРР 1927 р.; 18) період КК УРСР 1960 р.; 19) період проектів КК України 1993–2001 рр.; 20) період КК України 2001 р. [28, с. 97].

С.Ф. Денисов виділяє сім етапів розвитку кримінального законодавства України: 1) період до заснування Київської держави (до XI ст.); 2) період Київської держави (XI–XV ст.ст.); 3) Литовсько-польська доба (XV–XVI ст.ст.); 4) доба козацька (XVI–XVIII ст.ст.); 5) занепад козаччини і українського життя (XVIII ст. – 1917 р.); 6) радянський період (1917–1991 рр.); 7) українське відродження (1991 р. – сьогодні) [29, с.10].

О.В. Бринзанська, досліджуючи розвиток законодавства про відповідальність за злочини, що посягають на діяльність кримінально-виконавчої системи, виділяє наступні етапи: 1) період помсти; 2) період відплати та залякування; 3) період переконання та виправлення [1, с.9–10].

Є.С. Назимко, вивчаючи проблеми періодизації історії розвитку інституту покарання неповнолітніх, вважає, що її необхідно проводити за такою системою координат: розвиток правових відносин на території України; формування української державності та суспільства; розвиток кримінального права та законодавства; ставлення держави та суспільства до дитини та правового статусу неповнолітнього; ставлення суспільства до покарання в цілому та покарання неповнолітніх зокрема; формування наукових концепцій та теорій про особливості покарання неповнолітніх [3, с.55].

М.І. Омеляненко, розглядаючи питання розвитку кримінального законодавства України щодо встановленого порядку поведінки з майном, на яке накладено арешт, або яке описано чи підлягає конфіскації, виділяє шість основних етапів: 1) період Київської Русі (X–XIII ст.ст.); 2) період польсько-литовського панування та козацька доба (XIV–XVII ст.ст.); 3) період знаходження України в складі Росії та Польщі (XVII–XVIII ст.ст.); 4) період знаходження України в складі Російської імперії та Австро-Угорщини (XIX ст. – 1917 р.); 5) радянський період (1917–1991 рр.); 6) сучасний період (з 1991 року) [30, с.221].

В.К. Матвійчук, досліджуючи проблеми кримінально-правової охорони навколишнього природного середовища, виділяє шість періодів зазначеної сфери (для яких властива

низка змін в об'єктивних і суб'єктивних ознаках злочинних діянь): перший – XI–XIV ст.ст.; другий – XIV – початок XVIII ст.; третій – XVIII – початок XIX ст.; четвертий – кінець XIX – початок XX ст.; п'ятий – початок XX ст. – 1991 р.; шостий – з 1991 р. по наш час [31, с.6].

М.О. Міщенко виокремлює такі основні періоди розвитку кримінального законодавства у частині кримінально-правової охорони культурних цінностей: 1) період невизнання культурних цінностей предметом злочину (IX – кінець XVIII ст.); 2) період, коли вперше окремі види культурних цінностей (зокрема релігійні предмети, публічні пам'ятки) стають предметом злочину (кінець XVIII ст. – 1918 р.); 3) період змін у законодавстві, спрямованих на запобігання впливу культурних цінностей за межі держави (1918–1927 рр.); 4) період, протягом якого культурні цінності охороняються державою переважно на рівні будь-якого індивідуально не визначеного майна (1927–1960 рр.); 5) період, коли починає формуватися повноцінна система кримінально-правової охорони культурних цінностей в УРСР, а потім і в незалежній Україні (1960–2001 рр.); 6) період реформування кримінального законодавства щодо відповідальності за злочини, які посягають на культурні цінності (з 2001 р. і до сьогодні) [32, с.9].

К.Б. Марисюк, історію розвитку кримінально-правової політики у сфері майнових покарань в Україні, як окремий напрям кримінально-правової політики, пропонує поділити на такі етапи: 1) за часів Київської Русі і в період феодальної роздробленості; 2) на українських землях у складі іноземних держав під владою Великого князівства Литовського, Польщі, Речі Посполитої, а також у складі Великого князівства Московського, Угорщини та Молдавії; 3) за часів Запорізької Січі та Гетьманщини; 4) на українських землях за законодавством Російської імперії; 5) на українських землях у складі Австрії та Австро-Угорщини; 6) часів відновлення української державності; 7) на українських землях після розпаду Австро-Угорщини у складі Польщі, Чехословаччини та Румунії; 8) Радянської

України; 9) після проголошення незалежності України [33, с.604].

В свою чергу А.В. Савченко виділяє такі етапи розвитку вітчизняного кримінального законодавства: 1) кримінальне законодавство Київської Русі та земель, що утворилися після феодальної роздробленості (IX – початок XIII ст.ст.); 2) кримінальне законодавство в період існування Галицько-Волинського князівства, Литовсько-Руської держави та протягом перебування України під владою Речі Посполитої (перша половина XIII ст. – перша половина XVII ст.); 3) кримінальне законодавство козацької держави та під час перебування України в складі Австро-Угорської й Російської імперій (друга половина XVII – початок XX ст.ст.); 4) кримінальне законодавство періоду творення Української незалежної держави (1917–1921 рр.); 5) кримінальне законодавство Української РСР (1917–1991 рр.); 6) кримінальне законодавство незалежної України до ухвалення нового Кримінального кодексу (1991–2001 рр.); 7) сучасне кримінальне законодавство (з 2001 р. й дотепер) [34, с.47].

О.В. Козаченко, розглядаючи історію розвитку українського кримінального права на підставі основних етапів суспільного розвитку, виділяє такі періоди: давньоруський; середньовічний та постсередньовічний (польсько-литовський період; період входження українських земель до складу російської держави; період радянської доби) [35, с.11–13].

Як слушно зауважує Є.С. Назимко, жодну з наведених періодизацій, які пропонують вчені, не можна вважати остаточною або універсальною, оскільки у кожній використовуються різні, порою абсолютно протилежні, критерії. При цьому кожна з концепцій періодизації має наукову цінність та сприяє ґрунтовному всебічному дослідженню генези розвитку кримінального права та законодавства [3, с.55].

Підсумовуючи викладене, слід констатувати, що історичний метод при проведенні наукових досліджень має важливе значення, його застосування не тільки можливе, але й необхідне для повного та всебічного дослідження

питань кримінально-правової охорони нормальної діяльності органів і установ пенітенціарної служби України, що дозволить виявити та глибше пізнати проблеми досліджуваного явища, окреслити шляхи їх вирішення та передбачити основні напрямки його розвитку у майбутньому. При цьому досить важливим є також питання, що стосується основних періодів розвитку законодавства про кримінально-правову охорону нормальної діяльності органів і установ пенітенціарної служби України, що є методологічною основою здійснення історично-правового пошуку.

Не ставлячи під сумнів і не заперечуючи розглянутих підходів періодизації розвитку вітчизняного кримінального законодавства та права, спробуємо запропонувати авторську класифікацію відповідних періодів. На нашу думку, найбільш обґрунтованою є наступна періодизація законодавства України і еволюції кримінально-правової охорони нормальної діяльності органів і установ пенітенціарної служби України, яка враховує специфіку відповідних історичних періодів у розвитку української держави: 1) період Київської Русі (X–XIII ст.ст.); 2) Польсько-литовський період (XIV ст. – середина XVII ст.); 3) період перебування України в складі Російської імперії (середина XVII ст. – 1917 р.); 4) радянський період (1917–1991 рр.); 5) сучасний період (з 1991 року).

Беручи до уваги у відомій мірі умовний характер наведеної періодизації, слід зазначити, що кожен із цих періодів характеризується історичною специфікою та особливостями відповідних правових пам'яток, зокрема і тих, що містили кримінально-правові норми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бринзанська О. В. Кримінальна відповідальність за злочини, що посягають на діяльність установ кримінально-виконавчої системи: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Бринзанська Ольга Василівна. – К., 2012. – 221 с.
2. Плужник О. І. Кримінальна відповідальність за порушення режиму відбування покарання у виправних установах та тримання під вартою: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Плужник Олена Іванівна. – Київ, 2003. – 201 с.
3. Назимко Є. Історичний метод та проблеми періодизації історії розвитку інституту покарання неповнолітніх / Єгор Назимко // Jurnalul juridic national: teorie și practică [Національний юридический журнал: теория и практика]. – 2014. – № 1 (5). – С. 47–57.
4. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – 5-те вид., стер. – Київ : Знання, 2006. – 307 с.
5. Курс уголовного права: в 5 томах / Борзенков Г. Н., Комиссаров В. С., Крылова Н. Е. и др. ; под ред. Н. Ф. Кузнецовой, И. М. Тяжковой. – М. : Зерцало-М, 2002– . – Т. 1. Общая часть: Учение о преступлении. – 2002. – 624 с.
6. Кримінально-виконавче право України : підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / В. М. Трубников, В. М. Харченко, О. В. Лисодід та ін. ; за ред. В. М. Трубникова. – Харків : Право, 2001. – 384 с.
7. Кедров Б. М. История науки и принципы ее исследования / Б. М. Кедров // Вопросы философии. – 1971. – № 9. – С. 78–79.
8. Кистяковский А.Ф. Элементарный учебник общего уголовного права. Т. 1. Общая часть / А.Ф. Кистяковский. – Киев : Университетская типография, 1875. – 438 с.
9. Таганцев Н. С. Курс русского уголовного права: Часть общая. Кн. 1: Учение о преступлении / Таганцев Н. С. – С.-Пб. : Тип. М. М. Стасюлевича, 1874. – 292 с.
10. Таганцев Н. С. Русское уголовное право: лекции. Часть общая. Т. 1 / Таганцев Н. С. – Изд. 2-е, пересм. и доп. – С.-Пб. : Гос. Тип., 1902. – 823 с.
11. Фельдштейн Г. С. Главные течения в истории науки уголовного права в России / Григорий Самуилович Фельдштейн. – М. : Зерцало-М, 2003. – 544 с.
12. Сисоев Д. О. До питання про періодизацію історичного розвитку в контексті кримінальної відповідальності за зловживання повноваженнями / Д. О. Сисоев // Актуальні

проблеми адміністративного та кримінального права і процесу : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених (в авторській редакції), (Донецьк, 15 березня 2014). – Донецьк : ООО «Цифровая типография», 2014. – С. 289–290.

13. Красницький І. В. Поняття, підстави та форми кримінальної відповідальності за кримінальним правом Франції та України: порівняльний аналіз: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Красницький Іван Васильович. – Львів, 2005. – 220 с.

14. Кримінально-виконавче право України (Загальна та Особлива частини) : навч. посіб. / О. М. Джу́жа, С. Я. Фаренюк, В. О. Корчинський та ін. ; за заг. ред. О. М. Джу́жи. – 2-е вид., перероб. та допов. – Київ : Юрінком Інтер, 2002. – 448 с.

15. Грищук В. К. Кодифікація кримінального законодавства України: проблеми історії і методології / В. К. Грищук. – Львів : Світ, 1992. – 165 с.

16. Коржанський М. Й. Кримінальне право і законодавство України: Частина Загальна : курс лекцій / Микола Йосипович Коржанський. – Київ : Атіка, 2001. – 432 с.

17. Фріс П. Л. Кримінально-правова політика Української держави: теоретичні, історичні та правові проблеми / Павло Львович Фріс. – Київ : Атіка, 2005. – 332 с.

18. Чебышев-Дмитриев А. П. О преступном действии по русскому до-петровскому праву / А. П. Чебышев-Дмитриев. – Казань : Тип. Имп. ун-та, 1862. – 246 с.

19. Владимирский-Буданов М. Ф. Обзор истории русского права / М. Ф. Владимирский-Буданов. – Изд. 3-е с дополнениями. – СПб.-Киев : Изд-е книгопродавца Н. Я. Оглоблина, 1900, – 667 с.

20. Уголовное право. Общая часть : учебник / Ковалев М. И., Козаченко И. Я., Кондрашова Т. В. и др. ; отв. ред. И. Я. Козаченко. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Норма, 2008. – 720 с.

21. Коняхин В. П. Теоретические основы построения Общей части российского уголовного права / Владимир Павлович Коняхин. – СПб. : Изд-во «Юридический центр Пресс», 2002. – 348 с.

22. Мальцев В. В. Введение в уголовное право / Василий Васильевич Мальцев. – Волгоград : Волгогр. юрид. ин-т МВД России, 2000. – 204 с.

23. Наумов А. В. Российское уголовное право. Курс лекций. В двух томах / Анатолий Валентинович Наумов. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрид. лит., 2004. – Т. 1. Общая часть. – 496 с.

24. Энциклопедия уголовного права : в 35 т. / Г. Ю. Лесников, М. А. Лопашенко, Ю. Е. Пудовочкин, В. В. Мальцев и др. ; отв. ред. Б. В. Малинин. – 2-е изд. – С.-Пб. : Изд. профессора Малинина, 2008– . – Т. 1: Понятие уголовного права. – 2008. – 736 с.

25. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть : учебник для вузов / С. В. Афиногенов, Л. Д. Ермакова, В. Ф. Караулов и др. ; под ред. Б. В. Здравомыслова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юристъ, 1999. – 480 с.

26. Алихаджиева И. С. Уголовное право: история и современность. Вопросы общей части : учебное пособие / И. С. Алихаджиева, Т. Г. Даурова, О. А. Лиценбергер ; под ред. Т. Г. Дауровой. – Саратов, 2001. – 224 с.

27. Козирева В. П. Кримінальні покарання майнового характеру за законодавством України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / В. П. Козирева. – Київ, 2007. – 22 с.

28. Кузнецов В. В. Особливості періодизації історії кримінального законодавства України / В. В. Кузнецов, М. В. Сийпловік // Науковий вісник Херсонськ. держ. ун-ту. Серія «Юридичні науки». – 2013. – № 3. – С. 95–98.

29. Денисов С. Ф. Кримінальна відповідальність за злочини проти громадської моралі (ст.ст. 210, 211, 211-1 КК України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / С. Ф. Денисов. – Київ, 1996. – 22 с.

30. Омеляненко М. І. Питання розвитку кримінального законодавства України щодо встановленого порядку поводження з майном,

на яке накладено арешт, або яке описано чи підлягає конфіскації / М. І. Омеляненко // Вісник Запорізьк. нац. ун-ту. Серія: Юридичні науки. – 2010. – № 4. – С. 220–225.

31. Матвійчук В. К. Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища: проблеми законодавства, теорії та практики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / В. К. Матвійчук. – Київ, 2008. – 32 с.

32. Міщенко М.О. Кримінально-правова охорона культурних цінностей в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / М. О. Міщенко. – Київ, 2014. – 20 с.

33. Марисюк К. Б. Кримінально-правова

політика у сфері майнових покарань в Україні: поняття, суть, історичні етапи / К. Б. Марисюк // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 601–605 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_1_92.pdf.

34. Савченко А. В. Порівняльний аналіз кримінального законодавства України та федерального кримінального законодавства Сполучених Штатів Америки: дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.08 / Андрій Володимирович Савченко. – Київ, 2007. – 616 с.

35. Козаченко О. В. Кримінально-правові заходи в Україні: культурно-антропологічна концепція : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / О. В. Козаченко. – Одеса, 2012. – 38 с.

Орел Ю. В. Историчний метод та проблеми періодизації законодавства про кримінально-правову охорону нормальної діяльності органів і установ пенітенціарної служби України / Ю. В. Орел // Форум права. – 2014. – № 4. – С. 228–236 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_4_41.pdf

Досліджено питання використання історичного методу та проаналізовано різні точки зору щодо періодизації історії кримінального законодавства України. Враховуючи специфіку відповідних історичних періодів у розвитку української держави, запропоновано періодизацію законодавства України з питань кримінально-правової охорони нормальної діяльності органів та установ пенітенціарної служби України.

Орел Ю.В. Исторический метод и проблемы периодизации законодательства об уголовно-правовой охране нормальной деятельности органов и учреждений пенитенциарной службы Украины

Исследован вопрос использования исторического метода и проанализированы различные точки зрения относительно периодизации истории уголовного законодательства Украины. Учитывая специфику соответствующих исторических периодов в развитии украинского государства, предложено периодизацию законодательства Украины по вопросам уголовно-правовой охраны нормальной деятельности органов и учреждений пенитенциарной службы Украины.

Orel Yu.V. Historical Method and Problems of Periodization of the Legislation on Criminal-Legal Protection of Normal Activities of the Bodies and Institutions of the Penitentiary Service of Ukraine

Investigated the use of historical method and analyzed different points of view regarding the periodization of the history of criminal legislation of Ukraine. It was given the specificity of the respective historical periods in the development of the Ukrainian state, the proposed periodization of the legislation of Ukraine on questions of the criminal-legal protection of normal activities of the bodies and institutions of the penitentiary service of Ukraine.